

Notat

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Aarhus Vand
J.nr. NST-4201-00028 / NST-4201-
00141

Ref. Pekje
Den 12. marts 2012

Bæredygtigt Landbrugs foretræde for MIU og for Fødevareudvalget

Bæredygtigt Landbrug har d. 22. februar 2012 haft foretræde for MIU og for Fødevareudvalget.

Det fremgår af de præsentationer, der blev fremlagt for udvalget, at foreningen har fremført, at Naturstyrelsen enten har tilbageholdt eller har undladt at anvende et meget stort antal analyser af bl.a. kvælstofkoncentrationer i vandløb. Foreningen har fået udleveret resultaterne af disse analyser, og angiver at de viser, at kvælstofkoncentrationerne i vandløb er upåvirkede af landbrug, da de hele tiden har været stort set ens i alle vandløb (ca 5 mg N/l). På den baggrund konkluderer foreningen, at der ikke har været effekter af vandmiljøplanerne og en række virkemidler, og Bæredygtigt Landbrug ønsker derfor en evaluering af vandmiljøindsatsen, som angiveligt har været forgæves.

I det følgende redegøres for Naturstyrelsens vurdering af foreningens konklusioner.

1. Analyser af næringssalte har ikke været fremlagt

Det er ikke korrekt, at analyser eller måleresultater har været tilbageholdt samt, at de ikke er anvendt.

Der er siden starten af 1970'erne foretaget målinger af bl.a. kvælstofindholdet i danske vandløb. Med Vandmiljøplanens overvågningsprogram fra 1989 blev målingerne koordineret nationalt og DMU (nu DCE) har siden hvert år rapporteret resultaterne i årlige rapporter, som har været frit tilgængelige på både Miljøministeriets og DMU's hjemmeside. Øvrige data har kunnet indhentes ved konkret henvendelse og Bæredygtigt Landbrug har ved konkret henvendelse fået udleveret de omfattende data.

Målinger af næringssalte i vandløbene for perioden 2005-2009 har dannet baggrund for opgørelser af påvirkninger på søer og kystvande i vandplanerne. Det er derfor ikke korrekt, at de omhandlede analyser ikke er anvendt.

Det bemærkes, at der løbende arbejdes på at gøre miljødata direkte offentlig tilgængelige via Danmarks Miljøportal. Det forventes, at alle overfladevandsdata vil være direkte offentligt tilgængelige i 2015.

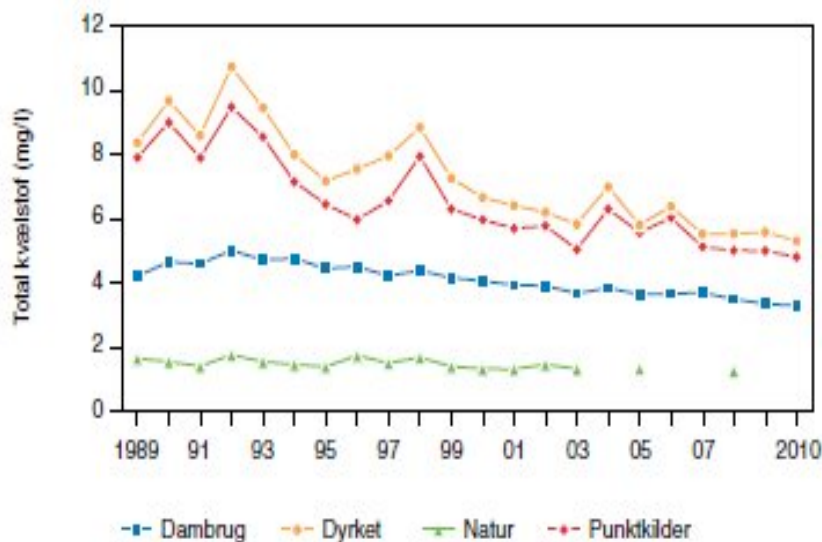
Kvælstofkoncentrationerne i vandløb er stort set ens i alle vandløb (ca 5 mg N/l)

Målinger af kvælstofkoncentrationen er som ovenfor beskrevet foretaget gennem en længere årrække, og det er disse data, der er udleveret til Bæredygtigt Landbrug. Naturstyrelsen har ikke grundlag for entydigt at bedømme Bæredygtigt Landbrugs anvendelse af de omhandlede data.

Kvælstofkoncentrationen i vandløbene er et udtryk for, hvor meget kvælstof, der vil kunne måles i en given mængde vand, men bør ikke stå alene ved vurdering af miljøpåvirkningen. Ved vurdering af miljøpåvirkningen er det vigtigt også at se på mængden af kvælstof, der samlet transporteres til vandområderne over tid, f.eks. en måned eller et år. Transporten af kvælstof kan beregnes ved at sammenholde koncentrationer med mængden af vand i vandløbet. DCE anvender derfor i deres opgørelser vandføringsvægtede koncentrationer.

Bæredygtigt Landbrug har udarbejdet en række figurer med data fra vandløbsmålestationer med koncentrationer af total-kvælstof. Det er ikke klart for Naturstyrelsen, hvordan foreningen har behandlet de data, der ligger til grund for figurerne, men det står klart, at der kun er delvis overensstemmelse med DCE's vandføringsvægtede data.

Ifølge den seneste rapport fra Aarhus Universitet, DCE, viser kvælstofmålingerne, at koncentrationen af kvælstof i vandløb med landbrug i 2010 i gennemsnit var på 5,20 mg/l. Der er betydelig forskel på kvælstofindholdet i vandløb i landbrugsoplande og i oplande uden landbrug. Kvælstofkoncentrationen i vandløb i landbrugsoplande er faldet med 42 % siden 1989. Målingerne viser dog samtidig, at der kun har været et svagt fald i kvælstofindholdet siden 1995 med variationer fra år til år og fra vandløb til vandløb. Siden 2001 har faldet været meget begrænset. Denne tendens afspejles også i materialet fra Bæredygtigt Landbrug, og understreger behovet for en supplerende indsats.

Udvikling i kvælstofkoncentration siden 1989. Gennemsnit af vandføringsvægtede årsmiddelværdier for vandløb med forskellige påvirkninger. Figur fra DCE's rapport: Vandløb 2010, NOVANA. Vandløb påvirket af punktkilder vil samtidig være påvirket af landbrug, og bidraget fra landbrug er langt den største kilde til kvælstof.

Der har ikke været effekter af vandmiljøplanerne og en række virkemidler

Det er ikke korrekt, når Bæredygtigt Landbrug på baggrund af data om kvælstofkoncentrationer i vandløb konkluderer, at vandmiljøindsatsen ikke har haft effekt. Tværtimod viser udviklingen, at der fortsat er et behov for en yderligere indsats.

Kvælstofkoncentrationen er som nævnt faldet siden 1989. Der er derfor ikke tvivl om, at indsatserne for at nedbringe belastningen har virket. Målingerne viser dog samtidig, at kurven for kvælstofindholdet med en række udsving blandt andet på grund af klimatiske variationer er fladet ud siden omkring årtusindeskiftet.

At kurven for nedbringelse af belastning er fladet ud, er imidlertid ikke ny viden, som Bæredygtigt Landbrug har tilvejebragt. Vandmiljøplanerne har løbende været evalueret, og senest blev vandmiljøplan III evalueret i 2008, hvor det viste sig, at effekterne af planen var lavere end forventet. Ved evalueringen blev konkluderet, at kvælstofudvaskningen i 2015 kun ville være nedbragt med 2-3 % og målet for etablering af 50.000 ha dyrkningsfrie randzoner ikke ville nås.

Vandplanernes yderligere indsats for reduktion af kvælstof har netop været nødvendig i erkendelse af, at vandmiljøplanerne ikke har bevirket den fornødne reduktion.

Det fremgår af DCE's rapport om Vandmiljø og natur 2010, at den vigtigste forureningspåvirkning af de danske marine områder fortsat er den næringsberigelse, der sker som følge af, at tilførslerne af bl.a. kvælstof er højere end det naturlige niveau. De mest forurenede marine områder er fjorde med stor tilførsel af næringsalte fra land. Også de åbne dele af de indre danske farvande er påvirkede af de forhøjede næringsalttilførsler.

Som ovenfor beskrevet er der sket et fald i næringssaltindholdet i vandet i marine områder siden de første vandmiljøplaner. Det har ført til, at algevæksten som følge af for høje mængder af kvælstof og/eller fosfor er mindsket, og udbredelsen af iltsvind vurderes at være mindre i forhold til en situation uden vandmiljøplanindsatsen. Der er derfor ikke tvivl om, at der har været en effekt af indsatsen for at reducere udledningen af næringsstoffer. DCE konkluderer dog samtidig, at der er behov for en fortsat indsats for yderligere at reducere udledningen.

Vedrørende foreningens sammenligning med grænseværdi for drikkevand bemærkes, at der for drikkevand regnes i nitrat (NO_3), hvor der i vandplaner regnes i kvælstof (N). Værdierne er derfor ikke umiddelbart sammenlignelige. Det bemærkes desuden, at det ikke giver mening at sammenligne en grænseværdi i drikkevand fastsat ud fra menneskers tålegrænse for indtag af nitrat med økosystemernes tålegrænse for tilførsel af kvælstof og risiko for algeopblomstring mm.

Bæredygtig Landbrug ønsker en evaluering af vandmiljøplanerne

Ønsket om en sådan bred evaluering synes baseret på antagelsen om, at indsatsen ikke har haft effekt og at kvælstof ikke udgør et problem. Som ovenfor beskrevet deler Naturstyrelsen ikke denne vurdering, og der er i forskningsmiljøerne ved de danske universiteter bred enighed om, at der har været og fortsat er et behov for at nedbringe belastningen af kvælstof.

Effekterne af de foretagne indsatser vil desuden løbende vise sig i forbindelse med hver opdatering af vandplanerne, hvor der tillige vil kunne fastsættes nye mål.